

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

در رشته ی مطالعات منطقه ای

عنوان

جایگاه ترکیه در سیاست های خاورمیانه ای ایالات متحده آمریکا (۲۰۱۲-۲۰۰۰)

استاد راهنما

دکتر طاهره ابراهیمی فر

استاد مشاور

دکتر جهانبخش ایزدی

پژوهشگر

مجتبی وهاب

تابستان ۱۳۹۲

تقدیم به ساحت مقدس حضرت ولی عصر (عج)

تقدیم به همسر عزیزم که با صبر و فداکاری

مرا در این مسیر یاری نمود

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب مجتبی وهاب دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۹۰۰۷۹۶۷۶۲ در رشته مطالعات منطقه ای که در تاریخ ۱۳۹۲/۶/۱۶ از پایان نامه خود تحت عنوان " جایگاه ترکیه در سیاست های خاورمیانه ای ایالات متحده آمریکا (۲۰۰۰-۲۰۱۲) " با کسب نمره ۱۷ و درجه خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱) این پایان نامه/ رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲) این پایان نامه/ رساله قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزشی عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۲/۶/۱۶

دانشجوی کارشناسی ارشد، آقای مجتبی وهاب از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۷ ، به حروف هفده تمام و با درجه خوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی دانشکده علوم سیاسی این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشکده تهیه شده است	
نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱
کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۸۱۴۹۱۲۲۰۱۳	
عنوان پایان نامه: جایگاه ترکیه در سیاست های خاورمیانه ای ایالات متحده آمریکا (۲۰۰۰ - ۲۰۱۲)	
نام و نام خانوادگی دانشجو: مجتبی وهاب شماره دانشجویی: ۹۰۰۷۹۶۷۶۲ رشته تحصیلی: مطالعات منطقه ای	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۱/۹/۲۹ تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۲/۳/۲۸
استاد راهنما: خانم دکتر ابراهیمی فر استاد مشاور: جناب آقای دکتر ایزدی	
آدرس و شماره تلفن: تهران - مهرآباد جنوبی - مخ شمشیری - مخ سلطانی - مخ عابدینی - کوچه کوروش - پلاک ۱۱ طبقه ۴ - ۰۹۱۲۶۸۵۹۲۵۰	
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده): حادثه ۱۱ سپتامبر باعث توجه بیشتر ایالات متحده به منطقه خاورمیانه به عنوان کانون بحران و تولید ناامنی و تروریسم گردید. آمریکا برای خنثی سازی افراطی دینی و مذهبی گروه های تندرو و ستیزه جو و تسلط بیشتر بر خاورمیانه و همچنین برقراری امنیت اسرائیل و به طور کلی اعمال سیاست های خود در منطقه نیازمند یک شریک و متحد نظامی و با نفوذ از لحاظ سیاسی بوده که ترکیه با داشتن یک حکومت اسلامی میانه رو و برخوردار از منش تساهل و تسامح و همکاری استراتژیک با ایالات متحده و ویژگی هایی همچون تامین امنیت و انتقال انرژی، موفقیت بخش خصوصی و اصلاحات سیاسی و روابط با اسرائیل به عنوان یک الگو برای کشورهای اسلامی محسوب میشود.</p> <p>ترکیه به عنوان یک بازیگر مهم در امنیت و توسعه منطقه ای و تسهیل کننده آزادی عمل و قدرت نمایی ایالات متحده در خاورمیانه میباشد و از حیث هم مرزی با کشورهای مورد مناقشه در مدل خاورمیانه ای آمریکا نظیر ایران، سوریه و میزبانی اقلیت های تاثیر گذار در منطقه بر اهمیت این کشور برای ایالات متحده افزوده است. دوران تسلط ایالات متحده بر خاورمیانه پایان یافته و دوران جدیدی در تاریخ این منطقه حساس و مهم آغاز شده است. به دلیل ظهور و فعالیت بازیگران و نیروهای جدید، که برای نفوذ بیشتر بر منطقه با هم در حال رقابت هستند، واشنگتن برای تسلط مجدد بر این منطقه مجبور است به جای تکیه بر قوه قهریه و نیروی نظامی، بیشتر روی دیپلماسی تکیه و سرمایه گذاری کند. بر اساس آن طرح خاورمیانه بزرگ تعریف شد. ترکیه الگوی مناسب برای اجرای این طرح بود. ترکیه به عنوان متحد استراتژیک آمریکا با جایگاه بازیگر مهم منطقه ای و ارائه الگوهای جدید توسعه ای در سامان بخشی بر ترتیبات سیاسی و امنیتی منطقه خاورمیانه پس از یازده سپتامبر، نقش موثری در سیاست های خاورمیانه - ای آمریکا داشته است. هدف از انتخاب این موضوع بدلیل نقش و جایگاه ترکیه در معادلات منطقه ای و اهمیت استراتژیک این کشور و سیاست های آمریکا در خاورمیانه و همچنین همجواری ترکیه با جمهوری اسلامی ایران، میباشد.</p> <p>کلید واژه: سیاست خارجی، ترکیه، سیاست خاورمیانه ای آمریکا، خاورمیانه، ترتیبات امنیتی، منطقه گرای</p>	
نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهشنامه دانشکده مناسب است _ مناسب نیست	
تاریخ و امضاء	

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱.....	مقدمه.....
۳.....	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۴.....	۱-۱) طرح مسئله.....
۵.....	۲-۱) علل انتخاب موضوع.....
۶.....	۳-۱) پیشینه و ادبیات پژوهش.....
۸.....	۴-۱) سؤال و فرضیه پژوهش.....
۹.....	۵-۱) تعریف مفاهیم و اصطلاحات کلیدی.....
۱۰.....	۶-۱) متغیرهای پژوهش.....
۱۰.....	۷-۱) محدوده زمانی و مکانی پژوهش.....
۱۰.....	۸-۱) روش پژوهش و شیوه جمع آوری اطلاعات.....
۱۱.....	۹-۱) موانع و نوآوری های پژوهش.....
۱۱.....	۱۰-۱) سازماندهی پایان نامه.....
۱۲.....	فصل دوم: مطالعات نظری.....

- ۱-۲) نظریه واقع گرایی در نیمه قرن ۲۰.....۱۳
- ۱-۱-۲) بنیان فکری.....۱۳
- ۲-۲-۲) نوع واقع گرایی۱۴
- ۳-۲-۲) واقع گرایی کلاسیک۱۷
- ۳-۲) مفهوم توسعه منطقه ای.....۱۹
- ۱-۳-۲) ارکان اصلی توسعه منطقه ای.....۲۰
- ۲-۳-۲) سیاست گذاری منطقه ای.....۲۰
- ۳-۳-۲) برنامه ریزی منطقه ای.....۲۰
- ۴-۲) اتحاد.....۲۱
- ۱-۴-۲) ائتلاف.....۲۲
- ۲-۴-۲) متحد استراتژیک.....۲۴
- ۵-۲) ترتیبات امنیتی منطقه ای۲۵
- ۱-۵-۲) الگوی امنیتی منطقه ای ترکیه.....۳۰
- ۶-۲) رویکرد های نظری ایالات متحده در خاورمیانه.....۳۲
- ۳۴) فصل سوم: محیط شناسی و بررسی تاریخی.....
- ۱-۳) ویژگیهای جغرافیایی کشور ترکیه.....۳۵
- ۱-۱-۳) جغرافیای طبیعی ترکیه.....۳۵

- ۳-۱-۲) جغرافیای انسانی ترکیه..... ۳۶
- ۳-۱-۳) جغرافیای اقتصادی ترکیه..... ۳۸
- ۳-۲) سابقه تاریخی کشور ترکیه..... ۳۹
- ۳-۲-۱) امپراطوری عثمانی..... ۳۹
- ۳-۲-۲) تأسیس جمهوری ترکیه..... ۴۰
- ۳-۳) ساختار سیاسی ترکیه..... ۴۱
- ۳-۳-۱) نوع حکومت..... ۴۱
- ۳-۳-۲) اصول و احزاب سیاسی ترکیه..... ۴۳
- ۳-۳-۳) استراتژی الگوی توسعه ای ترکیه بر نقش خاورمیانه ای آمریکا..... ۴۶
- ۳-۴) پیشینه روابط ترکیه و آمریکا..... ۴۸
- ۳-۴-۱) پیشینه روابط ترکیه و آمریکا در دهه ۱۹۴۰..... ۴۸
- ۳-۴-۲) پیشینه روابط ترکیه و آمریکا در دهه ۱۹۵۰..... ۵۰
- ۳-۴-۳) پیشینه روابط ترکیه و آمریکا در دهه ۱۹۶۰..... ۵۴
- ۳-۴-۴) پیشینه روابط ترکیه و آمریکا در دهه ۱۹۷۰..... ۵۶
- ۳-۴-۵) پیشینه روابط ترکیه و آمریکا در دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰..... ۵۹

فصل چهارم: سیاست خاورمیانه ای ایالات متحده؛ چیستی، ابعاد و رویکردها.....۶۵

۶۴ (۱-۴) خاورمیانه.....

۶۷ (۲-۴) سیاست خاورمیانه ای ایالات متحده.....

۷۰ (۳-۴) چالشهای امنیتی نرم افزاری ایالات متحده در خاورمیانه.....

۷۱ (۴-۴) رویکردهای خاورمیانه ای ایالات متحده از (۱۹۹۳ - ۲۰۱۲).....

۷۱ (۱-۴-۴) رویکردهای خاورمیانه ای ایالات متحده در دوره کلینتون ۱۹۹۳ - ۲۰۰۱.....

۷۲ (۱-۱-۴-۴) رویکردهای خاورمیانه ای ایالات متحده در دکترین کلینتون.....

(۲-۴-۴) رویکردهای خاورمیانه ای ایالات متحده در دوره ریاست جمهوری جرج دبلیو بوش

۷۳ (۲۰۰۹ - ۲۰۰۱).....

۷۶ (۱-۲-۴-۴) دکترین رامسفلد.....

۷۷ (۲-۲-۴-۴) دکترین پاول.....

۷۸ (۵-۴) اهداف و سیاستهای آمریکایی پس از ۱۱ سپتامبر در خاورمیانه.....

۸۶ (۱-۵-۴) تأثیر حادثه ۱۱ سپتامبر بر تغییر نقش ترکیه در خاورمیانه.....

۹۰ (۶-۴) طرح خاورمیانه بزرگ.....

۹۳ (۱-۶-۴) نقش ترکیه به عنوان الگوهای مناسب آمریکا در طرح خاورمیانه بزرگ.....

۹۵ (۷-۴) رویکرد خاورمیانه ای آمریکا در دوره ریاست جمهوری باراک اوباما (۲۰۰۹).....

- ۸-۴) سیاست خاورمیانه ای ترکیه..... ۹۶
- ۹-۴) روابط منطقه ای ترکیه..... ۱۰۰
- فصل پنجم: جایگاه ترکیه در سیاست خاورمیانه ای ایالات متحده آمریکا..... ۱۰۱
- ۱-۵) اهمیت استراتژیک ترکیه در خاورمیانه..... ۱۰۲
- ۲-۵) عوامل مؤثر در پیوندهای استراتژیک ترکیه با آمریکا..... ۱۰۴
- ۱-۲-۵) منطق آمریکا برای روابط با ترکیه..... ۱۰۶
- ۲-۲-۵) منطق ترکیه برای روابط با آمریکا..... ۱۰۸
- ۳-۵) اهمیت ترکیه در سیاست خاورمیانه ای آمریکا..... ۱۱۱
- ۴-۵) موقعیت استراتژیک ترکیه در سیاستهای خاورمیانه ای ایالات متحده..... ۱۱۴
- ۵-۵) ترتیبات سیاسی و امنیتی در خاورمیانه..... ۱۱۶
- ۶-۵) چالشهای فراروی منطقه گرایی نوین در خاورمیانه..... ۱۱۸
- ۱-۶-۵) فرصتها و راهکارهای فراروی منطقه گرایی نوین در خاورمیانه..... ۱۲۱
- ۷-۵) گرایشهای عمده در تحولات خاورمیانه..... ۱۲۳
- ۸-۵) روابط ترکیه و ایالات متحده در دوره اوباما..... ۱۲۵
- ۹-۵) جایگاه ترکیه در سیاست خاورمیانه ای ایالات متحده..... ۱۲۹

- ۱۲۹-۵-۹-۱) همسویی های ترکیه در پیشبرد سیاست خاورمیانه ای آمریکا در قبال عراق.....
- ۱۳۱-۵-۹-۲) همسویی های ترکیه در پیشبرد سیاست خاورمیانه ای آمریکا در قبال اسرائیل.....
- ۱۳۵-۵-۹-۳) همسویی های ترکیه در پیشبرد سیاست خاورمیانه ای آمریکا در قبال روسیه.....
- ۱۳۸-۵-۹-۴) مثلث ترکیه-آمریکا- ناتو.....
- ۱۴۲-۵-۹-۴-۱) بررسی روابط ترکیه - آمریکا در قالب ناتو.....
- ۱۴۴-۵-۹-۵) همسویی های ترکیه در پیشبرد سیاست خاورمیانه ای آمریکا در قبال اتحادیه اروپا.....
- ۱۴۵-۵-۹-۶) همسویی های ترکیه در پیشبرد سیاست خاورمیانه ای آمریکا در قبال حزب اله لبنان.....
- ۱۴۹-۵-۹-۷) همسویی های ترکیه در پیشبرد سیاست خاورمیانه ای آمریکا در قبال افغانستان.....
- ۱۵۱-۵-۹-۸) همسویی های ترکیه در پیشبرد سیاست خاورمیانه ای آمریکا در قبال ایران.....
- ۱۵۴-۵-۹-۹) همسویی ها و ناهمسویی هادر پیشبرد سیاست خاورمیانه ای آمریکا در قبال فلسطین.....
- ۱۰-۹-۵) چالشها و فرصتهای پیش روی ترکیه در پیشبرد سیاست خاورمیانه آمریکا در قبال تحولات منطقه خاورمیانه.....
- ۱۶۳- نتیجه گیری و جمع بندی.....
- ۱۶۸- فهرست منابع.....

مقدمه:

به سبب نا امنی هایی که پس از جنگ سرد در مناطق پیرامون ترکیه رخ داد این کشور برخلاف آنچه تصور می شود نه تنها اهمیت ژئوپلتیک خود را ازدست نداد ، بلکه تاحد زیادی زمینه های حضور ترکیه در مناطق دیگر فراهم شد . نیاز آمریکا برای حضور در منطقه ی آسیای مرکزی و قفقاز و نیز تبدیل شدن این کشور به قدرتمندترین بازیگر منطقه مهم خاورمیانه، موجب توجه بیش از پیش ایالات متحده به نقش ترکیه در منافع آمریکا شد . بین تحلیلگران مسائل ترکیه این اجماع نظر نسبی وجود دارد که این کشور در سال های پیش رو ، شاهد یک نقطه عطف در حیات سیاسی خود خواهد بود و از آنجا که تحولات ترکیه میتواند فرصت ها و تهدید های جدیدی را برای آمریکا به همراه داشته باشد ، این نقطه عطف برای آمریکا از اهمیت خاص برخوردار است .

با توجه به آنچه گفته شد اهمیت ترکیه برای آمریکا را میتوان ناشی از عوامل زیر دانست:

۱. تغییرات ساختار نظام بین الملل پس از جنگ سرد

۲. تغییرات سیاست خارجی امریکا پس از ۱۱ سپتامبر

۳. تغییرات سیاست داخلی و خارجی ترکیه

اما توجه به این نکته ضروریست که اهمیت ترکیه پیش از آنکه معلول بازیگری این کشور باشد ماه عسل موقعیت جغرافیایی آن بر روی نقشه است .

قرار گرفتن در نقطه ی اتصال آسیا به اروپا ، اسلام به مسیحیت و شرق و غرب، در کنار نزدیکی این کشور به سه منطقه مهم و استراتژیک خاورمیانه ، آسیای مرکزی و قفقاز و بالکان باعث شده است تا ایالات متحده آمریکا این واقعیت را بپذیرد که ترکیه میتواند در ساختار نوین نظام بین المللی به مصایح یک اتکا برای آمریکا عمل کند .

همچنین اهمیت پیدا کردن کشورهای پیرامون ترکیه و نیز انتقال مرکز بحران دنیا از اروپا به مناطق دیگر جهان به خصوص خاورمیانه ، پس از جنگ سرد از مهمترین عوامل ساختاریست که برای ترکیه نقش محوری ایجاد میکند .

از دلایل دیگر اهمیت ترکیه برای آمریکا عضویت این کشور در ناتو است . نقش محوری ترکیه در پیمان آتلانتیک شمالی تا اواخر دهه ۸۰ یعنی آغاز فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی . با پایان جنگ سرد و از بین رفتن اردوگاه کمونیزم ترکیه اهمیت استراتژیک خود را به عنوان قلعه ی ناتو در مقابله با اتحاد شوروی از دست داد. در نتیجه زنگ خطر در داخل ترکیه به صدا در آمد، زیرا این احتمال که غرب از ترکیه روگردان شده و آن را درمقابل دشمنانی چون یونان و کردها که از حمایت آمریکا برخوردار بودند رها کند، به تدریج قوت میگرفت. اما با اشغال کویت توسط عراق و بحران خلیج فارس ، آمریکا بار دیگر به ترکیه نیاز پیدا کرد لذا مقامات ترکیه این فرصت را غنیمت شمرده تا اثبات کنند که غرب حتی پس از جنگ سرد از ترکیه بی نیاز نخواهد بود. به همین جهت ترکیه فعالانه در محاصره و جنگ علیه عراق شرکت کرد .

به طور کلی میتوان گفت که سیاست خارجی ترکیه از پایان جنگ جهانی اول تا پایان قرن ۲۰ تحت تاثیر حوادث مربوط به دو بلوک شرق و غرب ، روابط غرب با جهان اسلام و تحولات ژئوپلتیک در اوراسیا بوده و فرصت های ویژه ای برای ترکیه بدین ترتیب فراهم شده است.

به اعتقاد سران واشنگتن، ترکیه کشوری مسلمان با حکومت لائیک است که می تواند بهترین الگو برای سایر کشورهای خاورمیانه باشد و این وضعیت با روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه ، الگوی کامل تری را فراهم کرد.

این پژوهش علاوه بر بررسی دلایل اهمیت ترکیه در منطقه خاورمیانه به به نقش موثر ترکیه در پیشبرد سیاستهای خاورمیانه ای آمریکا پس از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ می پردازد.

فصل اول:

کلیات (طرح تحقیق)

فصل اول: کلیات طرح تحقیق

(۱-۱) طرح مسئله

سیاست خاورمیانه ای آمریکا و جایگاه ترکیه در آن به ویژه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲، روابط ویژه و همکاری های جامع دو کشور و نیز میزان کمک های خارجی بین دو کشور را برجسته کرده است. فکر جایگزینی مناسب به عنوان قدرت اول در منطقه خاور میانه برای ترکیه و ادامه همکاری با آمریکا با هدف رسیدن به این موضوع، ترکیه را بر آن داشته که به طور ویژه به سیاست خارجی بنگرد. موفقیت جغرافیایی ترکیه نیز باعث شده (از حیث نزدیکی به ایران، عراق، سوریه و روسیه)، آمریکا بیش از پیش خود را به ترکیه نزدیک کند. رشد اقتصادی مناسب و پیوستن به اتحادیه اروپا نیز در سیاست خاورمیانه ای ترکیه موثر است.

اهمیت ترکیه به عنوان یک بازیگر مهم منطقه ای و حتی جهانی به واسطه بهره گیری از نفوذ فرهنگی، سیاسی و اقتصادی خود، در حال افزایش است، اما بسیاری از اولویت های امنیت ملی ترکیه همچنان حول ۲ محور است:

الف) حفاظت از مردم و مرزهای خود بویژه تهدیدات PKK

ب) ترس از همسایگان به عنوان متجاوزان احتمالی

همچنین دسترس پذیر بودن خاک ترکیه برای استقرار و حمل و نقل تجهیزات، محموله های دریایی و نیروها، همچنان از اهمیت و ارزش خاصی برای آمریکا برخوردار است. نفوذ منطقه ای ترکیه از طریق ابزارهای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی، اهمیت این کشور را برای آمریکا در باب موضوعات مهم جهانی افزایش داده است.

اصلی ترین منافع ترکیه در حفظ روابط استراتژیک با آمریکا را می توان نیاز به حمایت های اقتصادی و مالی آمریکا، حفظ جایگاه مناسب در ناتو و اعمال فشار به اتحادیه اروپا برای پذیرش عضویت ترکیه، استفاده از توان و دانش نظامی آمریکا برای نوسازی سیستم دفاعی ارتش با هدف حفظ برتری نظامی، آینده کردها و مهار کشمکش ها، استفاده از اعتبار آمریکا برای کسب امتیازات اقتصادی نام برد.

از این منظر حتی در ساختار نظام بین الملل پس از یازده سپتامبر ترکیه همچنان اهمیت خود را حفظ کرده است.

لذا شاید بتوان نقش منطقه ای ترکیه را در قالب موارد زیر مورد بررسی قرار داد:

الف- ترکیه به عنوان یک متحد دموکراتیک و با ثبات برای آمریکا، اتحادیه اروپا و اسرائیل؛

ب- ترکیه به عنوان یک بازیگر مثبت در امنیت و توسعه منطقه ای؛

ج- ترکیه به عنوان مدل و الگو برای دولتهای منطقه های آسیای مرکزی و قفقاز، بالکان و خاورمیانه.

از سوی دیگر ترکیه به چند دلیل نیازمند همکاری های منطقه ای با آمریکا است؛

الف- تکثیر سلاحهای کشتارجمعی در مناطق پیرامون ترکیه و درک این واقعیت که این کشور به تنهایی قادر به مقابله با این پدیده نیست؛

ب- تبدیل شدن ترکیه از یک تسهیل کننده محض به یک شریک مطمئن برای غرب؛

د- نیاز ترکیه به غرب برای مدرنیزه کردن سیستم دفاعی خود.

با توجه به مطالب مطروحه در این قسمت، اهمیت نقش ترکیه برای ایالات متحده و اهمیت ایالات متحده برای ترکیه و همچنین وقوع تحولات منطقه ای و جهانی، بخصوص پس از حادثه ۱۱ سپتامبر، این پژوهش به جایگاه ترکیه در سیاستهای خاورمیانه ای ایالات متحده از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ می پردازد.

۱-۲) علل انتخاب موضوع

ترکیه، جایگاه استراتژیک و بسیار با اهمیتی در جهان داراست. این نقش بخصوص در منطقه خاورمیانه پررنگ تر است. همچنین، این جایگاه در بین سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ و در واقع پس از واقعه ۱۱ سپتامبر با اهمیت تر نیز شده است. به طوری که استراتژیستهای آمریکایی پیشنهاد کرده اند تا ترکیه در صف متحدان خاورمیانه ای آمریکا قرار گیرد؛ چرا که به نظر آنان ترکیه میتواند الگوی مناسبی از یک کشور مدرن و با سیستم حکومتی لائیک برای منطقه باشد. به دلیل نقش و جایگاه ویژه ترکیه در معادلات منطقه ای و علاقه اینجانب به این مبحث، که به واسطه خواندن مقالات متعددی در این زمینه بوجود آمد، این موضوع را برای پایان نامه خود انتخاب کردم.

لذا هدف اصلی این پژوهش بررسی جایگاه ترکیه در سیاستهای خاورمیانه ای ایالات متحده آمریکا میباشد و از آنجایی که جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از کشورهای کلیدی همسایه ترکیه میباشد، بررسی این موضوع حائز اهمیتی خاص است.

بررسی شرایط کنونی خاورمیانه و تغییرات حاصل شده در سالهای اخیر، تاثیرات بسیاری بر معادلات و تحولات آینده در منطقه خواهد داشت و سیاست خارجی آمریکا در قبال خاورمیانه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ بویژه نقش ترکیه در آن از اهمیتی مضاعف برخوردار است.

۳-۱) پیشینه و ادبیات پژوهش

یکی از کتابهایی که در روند این پژوهش بسیار مهم بوده است کتاب **ترکیه، حال و آینده**، نوشته بهزاد احمدی لفورکی، انتشارات موسسه مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر تهران در سال ۱۳۸۷، است.

در نوشتار نخست با نام ((ترکیه و آمریکا: تحول روابط در بافت فرآتلانتیک)) به فراز و نشیب روابط دو کشور و موضوعات مهم مرتبط با آن پرداخته شده است. این نوشتار ترجمه مجموعه مقالات ارائه شده در سمیناری با عنوان مذکور است که توسط موسسه مطالعات استراتژیک آمریکا، وابسته به ارتش این کشور در آوریل ۲۰۰۸ برگزار شد.

در نوشتار دوم تحت عنوان ((ترکیه و رژیم صهیونیستی: گذشته، حال و آینده)) بورهان پولات محقق سیاسی، سیاست ترکیه در قبال رژیم و مسئله فلسطین را در بستری تاریخی و با بهره گیری از منابع مختلف مورد کنکاش قرار داده است. نویسنده در اغلب قسمت های متن توسعه مناسبات ترکیه در قبال رژیم صهیونیستی را توجیه پذیر و منطقی نشان داده است.

در نوشتار فصل سوم با نام «ترکیه. آسیای مرکزی» گزارش نشست با این نام ترجمه و ارائه شده است. این نشست که با حضور کارشناسان و دیپلمات های ترک در دانشگاه بیکننت در ۱۱ مارس ۲۰۰۷ برگزار شده است.

در نوشتار چهارم با نام «ترکیه و مسئله قبرس و کرکوک» بار دیگر گزارش نشست با همین عنوان ارائه گردیده است که در ۷ مارس ۲۰۰۷ در دانشگاه بیکننت برگزار شده است.

در نوشتار پنجم با نام «ترکیه و ترانزیت انرژی» به نقش ترکیه در ترانزیت انرژی پرداخته شده و آینده این کشور در زمینه ی ترانزیت انرژی و سیاست های آن در بازار دشوار جهانی طی دو مقاله مجزا ارزیابی گشته است.

در نوشتار ششم با نام «جغرافیای سیاسی تحول یافته دریای سیاه و توافق نامه مونترو» به بررسی وضعیت حقوقی تنگه های ترکیه و توافقنامه مونترو پرداخته است.

در نوشتار هفتم تحت عنوان «رویکردهای احزاب بزرگ ترکیه در زمینه سیاست خارجی» مواضع سه حزب بزرگ ترکیه یعنی حزب عدالت و توسعه، حزب جمهوری خواه خلق و حزب ملی گرای حرکت در ارتباط با

آمریکا، اتحادیه اروپا، خاورمیانه، عراق، قبرس، یونان، آسیای مرکزی، جهان ترک، بالکان، روسیه، اوکراین، قفقاز و شرق دور، آسیا-پاسفیک ارزیابی و نقاط ضعف و قوت آن بیان شده است.

نوشتار پایانی به «چشم انداز ترکیه در ۲۰۲۳» اختصاص یافته است. این نوشتار ترجمه مطالب مطرح شده در کنفرانس «برآورد استراتژیک ۲۰۲۳ ترکیه و جهان در یکصد سالگی جمهوری ترکیه» می باشد. که از ۹ تا ۱۳ اکتبر ۲۰۰۶ توسط مرکز تحقیقات استراتژیک اوراسیا در آنکارا برگزار شده است.

کتاب بعدی، **همکاری دفاعی آمریکا-ترکیه** نام دارد، این کتاب گزارشی از کنگره آمریکا در سال ۲۰۱۱ می باشد که نویسنده آن جیم زانوتی بوده و خانم لیلا امیرخانی آن را ترجمه و در مرکز آینده پژوهی علوم و فناوریهای دفاعی-موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی در سال ۱۳۹۰ به چاپ رسیده است. این گزارش در مورد پیشینه ی همکاری های ترکیه و آمریکا، اهمیت ترکیه برای امنیت ملی آمریکا، همکاری ها در دوره ی اوباما، حوزه همکاریهای دفاعی، نقش آتی ترکیه در ناتو، موضوعاتی در خصوص افغانستان و عراق، عقیم سازی اقدامات (P.K.K)، حمایت های آمریکا از تلاش های ترکیه، فروش تسلیحات و همکاری های دفاعی، فرآیند ابلاغیه کنگره، حضور آمریکا و ناتو، مساعدتهای امنیتی و نظامی پرداخته است.

کتاب دیگری که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته با عنوان **کتاب آسیا** ویژه مسائل ترکیه است که توسط آقای الیاس واحدی جمع آوری شده و در سال ۱۳۸۴ توسط موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر تهران به چاپ رسیده است که دارای ۸ مقاله در مورد پان ترکیسم و تاثیر آن بر امنیت ملی

ایران، جریان شناسی رسانه های گروهی ترکیه، مردم شناسی کردهای ترکیه، نقش و کارکرد احزاب سیاسی در ترکیه، تقابل اسلام گرایی و لائیسزم در ترکیه امروز، اصلاحات اقتصادی در ترکیه و چالش های پیش رو، ترکیه و مسئله ی آرامنه، جریان های کردی در ترکیه می باشد.

همچنین در این پژوهش از مقالات متعددی بهره برده شده است که از آن جمله مقاله ای تحت عنوان **پاییز خطرناک** (سیاست های آمریکا در خاورمیانه) نوشته محمد حسنین هیکل که در سال سپتامبر ۲۰۰۱ منتشر شده و توسط معاونت پژوهش های سیاست خارجی-گروه مطالعات اروپا و آمریکا به چاپ رسیده است. و در حقیقت چکیده ای از گزارش کمیته ای از مشاوران نزدیک بوش رئیس جمهور آمریکا در امور خاورمیانه می باشد. که آقای هیکل از طریق ارتباطات دوستانه به این گزارش دست پیدا نموده است. این گزارش پیش از حوادث ۱۱ سپتامبر تنظیم شده و به بررسی شدن سیاست های آمریکا در قبال کشورهای اسلامی و خاورمیانه پرداخته است.

مقاله دیگری با عنوان سیاست خاورمیانه ای آمریکا نوشته محمود واعظی که در بهمن ۱۳۸۶ توسط معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی - گروه مطالعات خاورمیانه و خلیج فارس به چاپ رسیده و به ناکامی ها و چالش‌های موجود در سیاست های خاور میانه ای آمریکا پرداخته و شامل رویکرد امریکا به امنیت بین الملل پس از پایان چنگ سرد ، خاورمیانه و مسئله اسلام گرایی ، رویکرد امریکا به خاورمیانه پس از یازده سپتامبر ، طرح خاورمیانه بزرگ ، چالش‌های طرح ، چالش‌های امریکا در خاورمیانه و رویکرد جدید امریکا به خاورمیانه میباشد .

مقاله بعدی با عنوان ترکیه به کدام سو ؟ (حزب عدالت و توسعه در قدرت) نوشته محمد نورالدین و عبدالرضا همدانی در بهار ۱۳۸۳ در فصلنامه مطالعات خاورمیانه به چاپ رسیده و در ابتدای مقاله به علل و نشانه های پیروزی حزب عدالت و توسعه پرداخته و با این سؤال که آیا حزب عدالت و توسعه یک حزب اسلامی است ؟ به چالشها و افقهای این حزب در قدرت پرداخته است .

۱-۴) سؤال و فرضیه پژوهش

سؤال اصلی :

جایگاه ترکیه در پیشبرد سیاست های خاورمیانه ای آمریکا طی سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ چیست ؟

فرضیه :

ترکیه به عنوان متحد استراتژیک آمریکا با جایگاه بازیگر مهم منطقه ای و ارائه ی الگوهای جدید توسعه ای در سامان بخشی به ترتیبات سیاسی و امنیتی منطقه خاورمیانه طی سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ نقش موثری در سیاست های خاورمیانه آمریکا داشته است.

۱-۵) تعریف مفاهیم و اصلاحات کلیدی